[א] ומה חשחן ובני תורין ודכרין ואמרין לעלון לאלה שמיא חנטין מלח חמר ומשח כמאמר כהניא די בירושלם להוא מתיהב להם יום ביום די לא שלו אמר לו רבי יצחק רבי[א] [א] מטונך [ב] די להון מהקרבין ניחוחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובנוהי ומאן דעבד הכי לאו מעליותא היא והתניא [ג] האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא הרי זה צדיק גמור לא קשיא כאן בישראל כאן בעובדי כוכבים ואיבעית אימא מנלן דאחמיץ דכתיב [ג] נדבכין די אבן גלל תלתא ונדבך די אע חדת ונפקתא מן בית מלכא תתיהב למה ליה דעבד הכי סבר אי מרדו בי יהודאי איקלייה בנורא אטו שלמה לא עבד הכי והכתיב [ד] שלשה טורי גזית וטור כרתות ארזים שלמה עבד מלמעלה ואיהו עבד מלמטה שלמה שקעיה בבנינא איהו לא שקעיה בבנינא שלמה סדייה בסידא איהו לא סדייה בסידא (אמר) רב יוסף ואיתימא רבי יצחק[ב] מנלן דאחמיץ מהכא [ה] ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו מאי שגל אמר רבה בר לימא משמיה דרב כלבתא אלא מעתה הא דכתיב [ו] ועל מרא שמיא התרוממת ולמאנייא די ביתיה היתיו קדמך ואנת ורברבניך שגלתך ולחנתך חמרא שתין בהון ואי שגל כלבתא היא כלבתא בת משתיא חמרא היא הא לא קשיא דמלפא לה ושתייא אלא מעתה דכתיב [ז] בנות מלכים ביקרותיך נצבה שגל לימינך בכתם אופיר ואי שגל כלבתא היא מאי קא מבשר להו נביא[ג] לישראל הכי קאמר בשכר שחביבה תורה לישראל כשגל לעובדי כוכבים זכיתם לכתם אופיר ואיבע"א לעולם שגל מלכתא היא ורבה בר לימא גמרא גמיר לה ואמאי קרי לה שגל שהיתה חביבה עליו כשגל אי נמי שהושיבה במקום שגל איבעית אימא מנלן דאחמיץ מהכא [ח] עד כסף ככרין מאה ועד חנטין כורין מאה ועד חמר בתין מאה ועד בתין משח מאה ומלח די לא כתב וגו' מעיקרא בלא קיצותא והשתא בקיצותא ודילמא מעיקרא לא הוה קים ליה בקיצותא אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא: ולרגלים: רגלים באחד בניסן הוא בחמשה עשר בניסן הוא אמר רב חסדא רגל שבו ראש השנה לרגלים נפקא מינה לנודר למיקם עליה בבל תאחר ורבי שמעון היא[ד] דתניא [ג] אחד הנודר ואחד המקדיש ואחד המעריך [א] כיון שעברו עליו ג' רגלים עובר בבל תאחר ר"ש אומר [ד] ג' רגלים כסדרן וחג המצות תחילה [ט] וכן היה ר"ש בן יוחי[ה] אומר רגלים פעמים ג' פעמים ד' פעמים חמשה כיצד נדר לפני הפסח ג' לפני עצרת חמשה לפני החג ארבעה ת"ר [ה] חייבי הדמין והערכין החרמין וההקדשות חטאות ואשמות עולות ושלמים צדקות[י] ומעשרות בכור ומעשר ופסח

לקט

ומה חשחן. כלומר כל מה שחפלים הכהנים תנו להם מעלי: **מטונך.** ממשאך שבאת עלינו להשיבנו אני משיבך תשובה ראה מה כתוב בה די להון מהקרבין וגו' ומצלין לחיי מלכא למדת שלא לשם שמים עשה כי אם להנאתו: **הרי זה צדיק גמור.** אם רגיל בכך: **כאן בישראל.** שלבו לשמים ואם מריעין לו בחייו אינו קורא לו[ז] תגר אלא תולה היסורין בעונו אבל עובד כוכבים אם אין מטיבין לו כגמולו קורא תגר: **נדבכין די אבן גלל.** כתב שלא ביד עזרא כתוב בו שורות של אבני שיש שלש בחומות הבית והרביעי של עץ: **כלבתא.** למשכב ובני נח הוזהרו על כך שנאמר (בראשית ב) והיו לבשר אחד יצאו בהמה וחיה ועוף שאינן נעשין בשר אחד[י] שאין יולדין מן האדם: **בנות מלכים ביקרותיך.** מיקרות[ח] אותך לעתיד לבא: **לעולם שגל.** דעלמא מלכתא היא: **ורבה בר לימא.** להאי שגל דהכא גמרא גמר לה מרביה דכלבתא הואי: **עד כסף ככרין מאה.** תנו להם לבוני[ט] הבית: **רגל שבו ר"ה לרגלים.** רגל שהוא בחדש הנכנס באחד בניסן הוא ראש השנה לרגלים: **נפקא מינה.** דהאי ר"ה: **לענין נדר[י].** שהוא מוזהר בבל תאחר ותלה הכתוב איסורו שלשה רגלים ואשמועי' מתניתין שאינו עובר עד שיהא פסח ראשון לשלשתן שאם עברו עליו שלא כסדרן אינו עובר: **אחד הנודר.** האומר דמי עלי שמין אותו כעבד[י]: **ואחד המקדיש.** דבר לבדק הבית: **ואחד המעריך.** שאמר ערכי עלי שהערך קצוב בתורה[ס] כפי שניו: **פעמים שלשה.** פעמים שהוא בבל תאחר בשלשה רגלים: **פעמים חמשה.** דבעינן כסדרן: **חייבי הדמין.** אמר דמי עלי: **והחרמין.** חרמי גבוה: **בכור ומעשר.** מעשר בהמה:

מכדי

בשביל שיחיו בני. והא דתנן פרק קמא דמסכת אבות (מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס היינו באומות[ס] העולם שתוהין על הראשונות: **ונדבך** די אע. האי קרא במגילת כורש הראשון כתיב כדאיתא בספר עזרא כשצוה דריוש לבקר ולחפש כדכתיב (עזרא ו) באדין דריוש מלכא שם טעם ובקרו בבית ספריא די גנזיא ומכל מקום כיון דעל פי אותה מגילה צוה לבנות דייק מינה שפיר דהחמיץ ומיהו קשיא לעיל מינה דבתחילת מלכות אחשורוש כתבו שטנה[ט] וכתיב[י] באדין בטילת עבידת בית אלהא די בירושלם והות בטלא עד שנת תרתין למלכות דריוש מלך פרס וקראי דנבואת חגי שמנו לו מניסן בשנת שתים לדריוש כתיב בהו ועוד טובא דלא מייתי הכא אלמא מנו לו מניסן אע"פ שכבר החמיץ ושמא לא נתברר להם הדבר עד אחרי כן: **שלמה** עבד מלמעלה ואיהו עבד מלמטה. לאו מקרא דריש אלא קבלה היתה בפיהם: **עד** כסף ככרין מאה. בשנת שבע למלך היה כשעלה עזרא מבבל: **שלשה** רגלים כסדרן. ומתניתין דניסן ר"ה ר"ש היא והכי אמרינן לקמן (דף ז:): **והחרמין.** בין חרמי גבוה בין חרמי כהנים ר"ת פסק לצדקה שפוסקים ליתן ביד גבאי ישנה בבל תאחר מלמוסרה לגבאי ואין הגבאי בבל תאחר מלחלקה אבל מה שאדם נודר[ל] ביד עצמו[מ] לכשירצה אינה בבל תאחר: **צדקות** ומעשרות. והא דאמר רבא לקמן (דף ו.) ולדקה מיחייב עלה לאלתר ה"מ דקיימי עניים אבל לא מיחייב להדורי בתרייהו כל זמן שלא עברו שלשה רגלים והא דפריך פשיטא ומשני מהו דתימא הואיל ובעיינא דקרבנות כתיב עד דעברו עליה שלשה רגלים כקרבנות היינו אפילו היכי דקיימי עניים ואין לפרש דהא דקאמר עובר לאלתר היינו עשה כדאשכחן באחריני דברגל אחד עובר בעשה[כ] דא"כ הוה ליה למימר עד דעבר עליה רגל אחד כקרבן: **ומעשרות.** כגון מעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני ומה שקבע עליהם הכתוב זמן ביעור כדכתיב (דברים יד) מקצה שלש שנים תוציא וגו' ותנן בפרק ה' (מ"ו) דמעשר שני ערב יום טוב הראשון של פסח של רביעית ושל שביעית היה ביעור דהתם אע"פ שלא הפריש חייב להפריש ובלבד שבאו לעונת מעשר כדתנן התם וכל זמן שלא הפריש לא קאי בבל תאחר אבל משהפריש קאי בבל תאחר אף על פי שלא הגיע לזמן הביעור ותדע לקמן[ל] דרשינן תרי קראי לכולהו חד דאמר ולא אפריש וחד דאפריש ולא אקריב אבל מעשרות לא אשכחן אלא חד קרא ועוד משכחת לה כשנתמרח בכרי בין רגל לביעור דהא פשיטא כל זמן שלא נתמרח לא מיחייב אמידי ועוד דאפילו את"ל חייב אתא קרא דביעור [א] לעבור עליו בשני לאוין דכותה אשכחן פ"ק דנדרים (דף ג:) וקצת תימה דלא חשיב הכא תרומה ובכורים דכי היכי דמרבי לקמן (ד' ה:) מעשר נרבי נמי תרומה ובכורים ושמא בכלל מעשר איתנהו כמו בכל דוכתי דקתני חייב ולתרומה[נ] ולבכורים ומיהו לבכורים אין לחוש דאין דינם בשלשה רגלים אלא מעצרת ועד החג בקריאה ומחג עד חנוכה בלא קריאה[ס]:

לקט

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [חולין קלב. זבחים לג:], ב) פסחים ח. ב"ב י:, ג) [תוספ' פרק א], ד) [מגלה דף יט:], ה) [תוספ' דערכין פ"ג], ו) סנהדרין נח., ז) מגילה דף כג., ח) ויקרא כו, ט) עזרא ד ו, י) שם ד כד, כ) לקמן ע"ב, ל) [דף ו.], מ) בכורים פ"א מ"ו.

◆

גליון הש"ס

גמ' וכן היה רשב"י אומר. כעין זה ב"ב לג ע"ב. נדה מז ע"ב:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוספות ד"ה ומעשרות וכו' לעבור עליו בשני לאוין וכו'. נ"ב לאו דוקא ב' לאוין אלא לאו ועשה וכמ"ש הרשב"א[ס]. דהא קרא דביעור עשה הוא. וכ"כ בעל יד דוד:

◆

ליקוטי רש"י

ומה חשחן. ומה שיהיו חוששין. **ובני תורין.** בני בקר ואילים וכבשים לעולות לאלהי השמים. **חנטין.** לסלתות. **ומלח.** לקרבנות. **חמר.** יין לנסכים. **ומשח.** ושמן למנחות. **כמאמר כהניא וגו'.** כאשר יאמרו הכהנים אשר בירושלים יהי נתון להם דבר יום ביומו. **די לא שלו.** בלא דיחוי שנ"ל דיסטורבי"ר בלע"ז [עזרא ו ט]. **מטונך.** ממשאך שבאתה עלי להכביד אכביד עליך [זבחים לב:]. הגעתיך [חולין קלב.]. **די להון.** למען אשר יהיו מקריבים ניחוחים לאלהי השמים ויהיו מתפללים על חיי המלך ובניו [עזרא שם י]. **הרי זה צדיק גמור.** על דבר זה ומחשבה זו [ב"ב י:]. בדבר זה ולא אמרינן שלא לשמה עושה אלא קיים מצות בוראו שצוהו לעשות צדקה ומתכוין אף להנאת עצמו שיזכה בה לעולם הבא או שיחיו בניו [פסחים ח:].

[המשך בסוף המסכת].

◆

תורה אור השלם

א) וּמָה חַשְׁחָן וּבְנֵי תוֹרִין וְדִכְרִין וְאִמְּרִין לַעֲלָוָן לֶאֱלָהּ שְׁמַיָּא חִנְטִין מְלַח חֲמַר וּמְשַׁח כְּמֵאמַר כָּהֲנַיָּא דִי בִירוּשְׁלֶם לֶהֱוֵא מִתְיְהֵב לְהֹם יוֹם בְּיוֹם דִּי לָא שָׁלוּ: [עזרא ו, ט]

ב) דִּי לֶהֱוֹן מְהַקְרְבִין נִיחוֹחִין לֶאֱלָהּ שְׁמַיָּא וּמְצַלַּיִן לְחַיֵּי מַלְכָּא וּבְנוֹהִי: [עזרא ו, י]

ג) נִדְבָּכִין דִּי אֶבֶן גְּלָל תְּלָתָא וְנִדְבָּךְ דִּי אָע חֲדַת וְנִפְקְתָא מִן בֵּית מַלְכָּא תִּתְיְהִב: [עזרא ו, ד]

ד) וַיִּבֶן אֶת הֶחָצֵר הַפְּנִימִית שְׁלֹשָׁה טוּרֵי גָזִית וְטוּר כְּרֻתֹת אֲרָזִים: [מלכים א ו, לו]

ה) וַיֹּאמֶר לִי הַמֶּלֶךְ וְהַשֵּׁגַל יוֹשֶׁבֶת אֶצְלוֹ עַד מָתַי יִהְיֶה מַהֲלָכְךָ וּמָתַי תָּשׁוּב וַיִּיטַב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלָחֵנִי וָאֶתְּנָה לוֹ זְמָן: [נחמיה ב, ו] ו) וְעַל מָרֵא שְׁמַיָּא הִתְרוֹמַמְתָּ וּלְמָאנַיָּא דִי בַיְתֵהּ הַיְתִיו קָדָמָךְ וְאַנְתְּ וְרַבְרְבָנָךְ שֵׁגְלָתָךְ וּלְחֵנָתָךְ חַמְרָא שָׁתַיִן בְּהוֹן וְלֵאלָהֵי כַסְפָּא וְדַהֲבָא נְחָשָׁא פַרְזְלָא אָעָא וְאַבְנָא דִּי לָא חָזַיִן וְלָא שָׁמְעִין וְלָא יָדְעִין שַׁבַּחְתָּ וְלֵאלָהָא דִּי נִשְׁמְתָךְ בִּידֵהּ וְכָל אֹרְחָתָךְ לֵהּ לָא הַדַּרְתָּ: [דניאל ה, כג] ז) בְּנוֹת מְלָכִים בְּיִקְּרוֹתֶיךָ נִצְּבָה שֵׁגַל לִימִינְךָ בְּכֶתֶם אוֹפִיר: [תהלים מה, י] ח) עַד כְּסַף כַּכְּרִין מְאָה וְעַד חִנְטִין כֹּרִין מְאָה וְעַד חֲמַר בַּתִּין מְאָה וְעַד בַּתִּין מְשַׁח מְאָה וּמְלַח דִּי לָא כְתָב: [עזרא ז, כב]

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' יג סמג לאוין שלא:

◆

רבינו חננאל

ומה חשחן ובני תורין ודכרין ואמרין לעלון לאלה שמיא וגו' אמר ליה ר' יצחק דמטונך כלומר מן המקרא שהבאת מוכיח שהחמיץ שנאמר די להון מהקרבין ניחוחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובנוהי. הנה לא נתנדב לשם שמים אלא להנאתו. **ואמרינן** ומאן דעבד כי האי גוונא לאו מעליותא היא. והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה לעוה"ב הרי זה צדיק גמור. ויש שמפרשין הרי זו צדקה גמורה ושנינן ה"מ לישראל אבל בעובדי כוכבים לא. **ואיבעית אימא מנ"ל דאחמיץ** מהכא נדבכין די אבן גלל תלתא ונדבך די אע וגו' למה לי' למעבד נדבך דאע אלא אמר אי מרדו בן יהודאי אקליה בנורא. והא שלמה נמי עבד הכי כו' ואיבעית אימא מנ"ל דאחמיץ מהכא שנאמר ויאמר לו המלך והשגל יושבת אצלו מאי שגל אמר רבה בר לימא כלבתא. **ואסיקנא לעולם שגל מלכתא היא.** ורבה בר לימא גמרא גמיר כו' איבעית אימא מנ"ל דאחמיץ דכתיב עד כסף ככרין מאה ועד חמר בתין מאה וגו' מעיקרא בלא קיצותא והשתא בקיצות' כו'. **ירושלמי** מה בין דאמר מניסן מנינן למ"ד מתשרי מנינן א"ר יונה א) שטרות היו יוצאין נפק שטר מלוה וכתיב ביה באייר שנה שניה למלכות פלוני. מ"ד מניסן מנינן ר"ה למלכי' מלוה קדמה. מ"ד מתשרי מנינן השנה למלכים מכירה קדמה: **ירושלמי** היו מונין ליציאת מצרים שנאמר ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' נבנה הבית היו מונין לבניינו שנא' ויהי מקץ ארבעים שנה אשר בנה שלמה וגו' לא זכו מנו לחורבן הבית שנאמר בעשרים וחמש שנה לגלותנו וגו' לא זכו נתחייבו למנות לאוה"ע שנאמר בשנת שתים לדריוש בשנת שלש לכורש: **מתני' ולרגלים.** אוקמה רב חסדא רגל שבו ראש לרגלים. נפקא מינה לנודר כלומר אם יתנדב אדם ויעברו עליו ג' רגלים וחג המצות תחלה עובר עליו בבל תאחר ומני ר' שמעון היא דתניא אחד הנודר כו'. ופשוטה היא עד הרי כאן ארבעה: **ת"ר חייבי הדמין והערכים** והחרמים וההקדשות חטאות ואשמות עולות ושלמים צדקות ומעשרות בכור מעשר ופסח

חשק שלמה על ר"ח

א) לשון הירושלמי כאן כך הוא א"ר יונה שטרות יוצאות דיינין לזה מלוה באייר וכתב בה שנייה למלכות. מכר מכירה במרחשון וכתב בה שנייה למלכות מ"ד מניסן מנינן וכו'. כ"ה בירושלמי.

הגהות וציונים

א] תיבת "רבי" ליתא בכת"י ובע"י, וכנראה כ"ה ישר (דק"ס, עיי"ש). ב] אמר (גליון): ג] תיבת "נביא" ליתא בכת"י ובילקו"ש, וכ"ה ישר מאד (דק"ס), ועי' מהר"ץ חיות: ד] תיבות "ורבי שמעון היא" ליתא בכת"י, וכן נראה מהתוס' ד"ה שלשה (רש"ש, יד דוד), וכן משמע מרש"י [illegible] (דבש תמר): ה] [ברב אלפס א' וכך היה רבי שמעון אומר] [illegible] (גליון): ו] בכת"י נוסף תרומות (עי' תוס'): ז] תיבת "לו" מיותר (באה"מ, וכן ליתא בכת"י): ח] צ"ל מבקרות (דפו"י, ועיין בליקוטי רש"י): ט] אולי צ"ל לצרכי הבית [illegible] י] [illegible] נודר: כ] [illegible] ל] [illegible] (באה"מ): מ] נראה שיש להוסיף ליתן [illegible] נ] [illegible] ס] [illegible]

לקט שכחה ופאה כיון שעברו עליהן שלשה רגלים עובר בבל תאחר רבי שמעון אומר שלשה רגלים כסדרן [א] וחג המצות תחלה ר' מאיר אומר כיון שעבר עליהן רגל אחד עובר בבל תאחר רבי אליעזר בן יעקב אומר כיון שעברו עליהן שני רגלים עובר בבל תאחר רבי אלעזר ברבי שמעון אומר [ב] כיון שעבר עליהן חג הסוכות עובר עליהן בבל תאחר מאי טעמא דתנא קמא מכדי מינייהו סליק למה לי למהדר ומיכתב [א] בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות שמע מינה לבל תאחר [ג] ורבי שמעון[א] אומר אינו צריך לומר בחג הסוכות שבו דיבר הכתוב למה נאמר לומר שזה אחרון ורבי מאיר מ"ט דכתיב [ב] ובאת שמה והבאתם שמה ורבנן [א] ההוא לעשה ורבי מאיר כיון דאמר ליה רחמנא אייתי ולא אייתי ממילא קם ליה בבל תאחר ורבי אליעזר בן יעקב מאי טעמא דכתיב [ג] אלה תעשו לה' במועדיכם מיעוט מועדים שנים ורבנן ההוא לכדרבי יונה דאמר [ד] רבי יונה הוקשו כל המועדים כולם זה לזה [ב] שכולן מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו ורבי אלעזר ברבי שמעון מאי טעמא דתניא [ה] רבי אלעזר בר' שמעון אומר לא יאמר חג הסוכות שבו דיבר הכתוב למה נאמר לומר שזה גורם ורבי מאיר ורבי אליעזר בן יעקב האי בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מאי דרשו ביה מיבעי להו לכדרבי אלעזר אמר ר' אושעיא [ו] דאמר ר' אלעזר אמר ר' אושעיא [ג] מניין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה תלמוד לומר [א] בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מקיש חג השבועות לחג המצות מה חג המצות יש לו תשלומין כל שבעה אף חג השבועות יש לו תשלומין כל שבעה וליקש לחג הסוכות מה להלן שמונה אף כאן שמונה [ז] שמיני רגל בפני עצמו הוא אימור דאמרינן שמיני רגל בפני עצמו לענין [ד] פז"ר קש"ב אבל [ה] לעניין תשלומין דברי הכל[ב] תשלומין דראשון הוא דתנן [ח] [ו] מי שלא חג יום טוב הראשון של חג חוגג את כל הרגל ויום טוב האחרון של חג [ט] תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת אלא למאי הלכתא כתביה רחמנא לחג הסוכות לאקושיה לחג המצות מה

מכדי מינייהו סליק. כשאמר הכתוב שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך בחג המצות וגו' מהם היה עולה כבר כתוב למעלה בענין שמור את חדש האביב שבעה שבועות תספר לך חג הסוכות תעשה לך: **למה לי למיהדר.** ולמנינהו בפרשת חג הסוכות: **שמע מינה לבל תאחר.** דה"ק היו נראין לפניו לשלם נדריכם ולא תבאו ריקם: **אין צריך לומר חג הסוכות.** אף כשחוזרין[ג] לבל תאחר לא היה צריך להזכירו שהרי הענין עסוק בו: ה"ג **שבו דיבר הכתוב למה נאמר לומר שזה אחרון.** על שיעבור אותם כסדר הזה: **ההוא לעשה.** דמצות עשה עליו להביאו ברגל ראשון: **ורבי מאיר.** אמר לך כיון דאמר ליה רחמנא אייתי ברגל ראשון זהו זמן שקבע לו ואם איחרו מן המועד הוה איחור וממילא קם ליה בבל תאחר: **הקישא דר' יונה.** במסכת שבועות (ד' י.) איצטריך לומר שכל שעירי הרגלים מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו דילפינן משעיר דר"ח דכתיב ביה לשאת את עון העדה (ויקרא י): **מניין לעצרת.** דאילו בחג הסוכות ובחג המצות נפקא לן (חגיגה ד' ט.) מוחגותם אותו חג לה' שבעת ימים יכול יהו חוגגין כל ז' ת"ל אותו אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג כל ז' אם כן למה נאמר ז' לתשלומים שאם לא חג חגיגתו בראשון יקריבנה בשני: **פז"ר קש"ב.** כבר פירשתיו במס' יומא [ג.] ומסכת סוכ' [ד' מח.] טעון פייס לפר הבא בשמיני ואינו קרב לפי סדר המשמרות ששנו ושלשו בפרי החג חוץ משתים ששנו ולא שלשו[י] ופר של שמיני אין אחת מאותן שתים מקריבתו אלא כל המשמרות מפיסות[י] וטעון זמן ורגל לעצמו שאין שם חג הסוכות עליו וקרבן לעצמו שאין קרבנו כשאר ימי החג שהפרים מתמעטים בהם אחד אחד וזה אינו אלא פר אחד ושאר הימים שני אילים וארבעה עשר כבשים וזה איל אחד וז' כבשים ושיר לעצמו אין שירו שוה לשל סוכות שאומר על הדוכן ולא נתפרש לנו שירו ובמסכת סופרים[כ] נמצא שירו הוא למנצח על השמינית[ל] ברכה לעצמה מברכין היו את המלך זכר לחנוכת הבית שנא' (מ"א ח) ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך כך מפורש בתוספתא דסוכה (פ"ד):

טעון

לקט שכחה ופאה. חייב להניח בשדה דאי שקיל להו עבר בלא תעשה דכתיב לא תלקט (ויקרא יט) ולא תשוב (דברים כד) ולא תכלה (ויקרא שם) וכתיב (שם) לעני ולגר תעזוב °והיכא דעבר ונטלם חייב להחזיר וליתן דאי עביד לא מהני כדאיתא פ"ק דתמורה (דף ו.) ואם לא הפריש פאה מן הקמה מפריש מן העמרים או מן הכרי ואיכא בבל תאחר ועוד יש לפרש דשקל בהיתר כגון דליכא עניים ואז איכא בבל תאחר והא דאמרינן בסוף הזרוע (חולין ד' קלד:) לוי זרע בכישור לא הוו עניים למשקל לקט אתא לקמי' דרב ששת אמר לעני ולגר תעזוב אותם ולא לעורבים ולא לעטלפים לא קאמר דלישקול לנפשיה אלא דלא עבר אם כונס בתוך ביתו ומיהו מדפריך התם מתרומה דאם אין שם כהן שוכר פרה ומביאה ופריך נמי ממתני'[ד] דאם אין שם כהן מעלין אותם בדמים ומשני שאני התם דנתינה כתיב בהו משמע דבלקט שכחה ופאה שקיל לנפשיה ולפי' קמא קשיא דאי בדאיכא עניים ועבר ונטלם הרי עובר לאלתר בבל תאחר דדוקא היכא דליכא עניים אין עובר בבל תאחר אלא ברגלים אבל היכא דקיימי עניים קא עבר לאלתר כמו צדקה[מ] ויש לפרש כגון במלקט לצורך עניים כי ההיא דתנן בפ"ד דפאה (משנה ט) מי שמלקט ואמר הרי זה לפלוני עני ר"א אומר זכה לו וחכ"א יתננה לעני הנמצא ראשון והא דלא חשיב הכא פרט ועוללות כיון דתני הני לא חש להני: **ואין** צריך לומר חג הסוכות שבו הכתוב מדבר למה נאמר לומר שזה אחרון. זו היא גירסת הקונט' והשתא ר' אלעזר ור"ש דורשין בענין אחד אלא דמר סבר שזה גורם ומר סבר שזה אחרון ורבינו חננאל גריס אין צריך לומר בחג המצות שבו פתח הכתוב תחילה למה נאמר לומר שזה ראשונה: **אלה** תעשו לה' במועדיכם. ומיעוט מועדים שנים ואע"ג דהאי קרא בקרבנות חובה הוא דכתיב הא כתיב ביה נמי לבד מנדריכם ונדבותיכם: **פז"ר** קש"ב. פירש הקונטרס רגל בפני עצמו שאין שם חג הסוכות עליו ורוצה לומר דבברכת המזון ותפלה מזכירין שמיני עצרת ולא סוכות וברכה לעצמה פי' בקונטרס שמברכין היו המלך זכר לחנוכת הבית דכתי' בספר מלכים (א' ח') ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך כדתניא בתוספתא דסוכה [פ"ד] י"ט האחרון של חג פייס בפני עצמו זמן לעצמו[ה] קרבן שיר וברכה לעצמו שנאמר ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך ובפרק לולב וערבה (סוכה ד' מז. ושם) אין משמע כך דתניא התם כשם ששבעת ימי החג טעונים קרבן שיר וברכה ולינה כך שמיני טעון כו' ורוצה[ו] לומר מאי ברכה זמן ופריך זמן כל שבעה מי איכא ומסיק מאי ברכה ברכת המזון ותפלה ודומה להגהות דמפרש[ז] ר"ת ההיא דהכא ורגל לעצמו שטעונה לינה ורבינו חננאל פירש לענין אבילות משום דאמרי' במועד קטן בפרק בתרא (ד' יט.) הקובר מתו שבעה ימים קודם לרגל בטלה ממנו גזירת שלשים וזימנין דליכא שבעה קודם הרגל ואפי' הכי בטלה ממנו גזירת שלשים משום שמיני עצרת ור"ת עצמו יסד במעריב שלו קודש ללינה ושלשים ידחה כאשר אבלים ינחם ומיהו אי אפשר לומר שידחה לגמרי דהא אמרינן בפרק בתרא דמועד קטן (ד' כד: ושם) יום אחד לפני החג והחג ושמיני שלו הרי כאן אחד ועשרים יום ומההיא דסוכה אין כאן ראיה אם אין ברכה דהכא כי ההוא דהתם דהתם והתם[ח] לא הוה מצי לאוקומי בברכת המלך משום דליתיה בשבעת ימי החג שיר אומר ר"ת שהיו אומרים בבית הכנסת מזמור שלם מה שאין כן בכל שאר ימי החג שלא היו אומרים מזמור שלם אלא חציו ביום אחד וחציו ביום אחר כדאיתא פרק החליל (סוכה ד' נה. ושם) וסימניך הומבה"י ובמסכת סופרים משמע שהיו אומרים בבית הכנסת למנצח על השמינית ושמא כמו כן היו הלוים אומרים בבית המקדש: **תפשת** מרובה לא תפשת. לא דמי להא דדרשינן[נ] ימים שנים רבים שלשה דהתם ניחא טפי שאם באת להוסיף יותר משנים[ט] אין לדבר סוף אבל הכא יש לדבר סוף דטפי משמונה לא ובתורת כהנים[ס] תניא[י] ימים שנים יכול ימים הרבה אמר רבי עקיבא כל שמשמעו מרובה ומשמעו מועט תפשת מרובה לא תפשת ר' יהודה בן בתירא אומר שתי מדות אחת כלה ואחת אינה כלה מודדין במדה כלה ולא במדה שאינה כלה אמר רבי נחמיה וכי למה בא הכתוב לפתוח או לנעול כו' ובריש סוכה (ד' ה: ושם) היא כתובה:

מה

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' יג סמג לאוין שלא:

ט ב מיי' פ"א מהל' שגגות הל' ט:

י ג מיי' פ"א מהל' חגיגה הל' ז:

יא ד מיי' פ"י מהל' תמידין הל' ה והל' יג:

יב ה מיי' פ"א מהל' חגיגה הל' ד ופ"ב הל' ה:

יג ו מיי' שם פ"א הל' ז:

◆

רבינו חננאל

לקט שכחה ופאה כיון שעברו עליהן ג' רגלים עובר בבל תאחר רבי מאיר אומר כו'. מ"ט דת"ק מכדי מינייהו סליק כלומר הלא המקרא מפרש המועדים ועולה מהן. היה לו לכתוב שלש פעמים האלה בשנה יראה כל זכורך למה חזר ופרטן פסח שבועות וסוכות אלא ללמד כי אם יעברו עליו ג' רגלים מכל מקום בענין הזה ולא יביא הנדר שנדר ויקריבנו עובר בבל תאחר לשלמו. **ור' שמעון** מ"ט דתניא ר"ש אומר למה פתח הכתוב בחג המצות תחלה לומר שזה ראשון. זה הלשון המדוקדק והכי קאמר מכדי קרא א) בחג המצות סליק הוה ליה לאתחולי מההוא דקאי עליה למה ליה למיהדר ולאתחולי מפסח למדכר סדר הרגלים זמנא אחריתי אלא ללמד שלעולם פסח ראש לרגלים ולא מחייב בבל תאחר עד שיעברו עליו ג' רגלים וחג המצות ראשון. נמצאו פעמים ג' רגלים פעמים ד' פעמים ה': **וטעמא דר' מאיר דמחייב** במאחר נדרו אפילו רגל אחד דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה. ש"מ כי בעת שיבא לחוג חייב להביא נדרו ואפי' ברגל ראשון. ורבנן ור"ש ההוא לעשה כלומר כיון שיעבור ברגל אחד ולא הביא עובר בעשה ואינו עובר בבל תאחר עד שיעברו ג' רגלים: **וטעמא דר' אליעזר בן יעקב** שנאמר אלה תעשו לה' במועדיכם מיעוט מועדים שנים מחייבתו התורה לעשות נדריו בשני המועדים הראשוני' מעת שנדר ואחר שני המועדים באיזה נדר שיפגע תחלה ולא הקריבו עובר בשני המועדים ב) הראשונים בעשה. ואם יתאחר יותר עובר בלאו ורבנן אמרי לך זה המקרא לכדר' יונה בא. דא"ר יונה במס' שבועות פ"א בענין כפרת השעירים אמר קרא אלה תעשו לה' במועדכם הוקשו כל המועדים כולן זה לזה: **וטעמא דר' אלעזר בר' שמעון** מדכתיב חג המצות חג השבועות וחג הסוכות ואמר לך לא היה צריך לכתוב חג הסוכות והא מיניה סליק היה לו לומר בו ובחג המצות ובחג השבועות יראה כל זכורך. בחג הסוכות שכתב למה בא לומר שזה גורם משכחת לה לר"א בר"ש. פעמים שאינו עובר בבל תאחר אלא עד שיעבור עליו ג' רגלים כגון דאקדשיה קודם חג המצות ואם הקדישו אחר חג המצות ב' רגלים ואחר עצרת רגל אחד והוא סוכות ללמד שאינו חייב לבל תאחר עד שיעבור חג הסוכות ולא יקריבנו: **ור' מאיר** דנפקא ליה **מובאת שמה** ור' אליעזר בן יעקב דנפקא ליה מאלה תעשו לה' במועדיכם האי קרא בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מאי דרשי ביה. **ואסיקנא** ר' מאיר ור' אליעזר סבירא להו דכי אתאי האי קרא לאקושי חג השבועות לחג המצות מה חג המצות יש לה תשלומין כל שבעה אף חג השבועות יש לה תשלומין כל שבעה. כלומר מי שלא חג חגיגתו בי"ט של עצרת יש לו לחוג עד ז' ימים כחג המצות דהא כתיב ז' ימים תחוג וגו'. ומה ג) ת"ל תחגוהו מלמד שיום אחרון תשלומין לראשון. **מי שלא חג בי"ט הראשון חוגג**

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [מגילה דף יט:], ב) [תוספ' לערכין פ"ג], ג) ביצה יט:, ד) [שבועות י.], ה) [מגלה דף יט:], ו) חגיגה יז. מ"ק כד:, ז) יומא ג. חגיגה יז. סוכה מח., ח) מגלה כ: חגיגה ט: [יז. יומא ג.] מגילה ה., ט) [חגיגה יז וש"נ], י) סוכה דף נה:, כ) [פרק י"ט הל' ב], ל) תהלים יב, מ) לקמן דף ו., נ) [גיטין מו.], ס) זבים פרשתא ה ה"ה.

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לקט וכו' והיכא דעבר ונטלם. עיין יומא לו ע"ב (תד"ה לאו דנבילה) [תוס' ישנים ד"ה בלאו דנבילה (ג)]:

◆

הגהות וציונים

א] בכת"י ור"ש **מאי טעמיה דתניא רבי שמעון** אומר, וכ"ה בריטב"א ובר"ח, והיא הגירסא הנכונה, עיין ביצה יט ע"ב (דק"ס): ב] תיבות "דברי הכל" ליתא בכת"י, ובחגיגה (דק"ס): ג] בדפוס קראקא **כשחוזרן** (דק"ס), ועיין בליקוטי רש"י ובר"ן ד"ה כיון שעברו: ד] צ"ל **ממתנות** (רש"ש): ה] יש להוסיף **רגל לעצמו**, וכ"ה בתוספתא (גנזי יוסף): ו] נדצ"ל **ורצה** לומר (וכן העתיק ביפה עינים, ובתוס' הרא"ש **ובעי למימר**): ז] צ"ל **מפרש** (רש"ש): ח] צ"ל **דהתם** (וכ"ה בתוספות הרא"ש): ט] בתוספות הרא"ש משלשה: י] [בת"כ **דכתיב** ויקרא טו **כי יזוב זוב דמה ימים רבים**] (גליון):

◆

תורה אור השלם

א) שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבֻעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת וְלֹא יֵרָאֶה אֶת פְּנֵי יְיָ רֵיקָם: [דברים טז, טז]

ב) כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שִׁבְטֵיכֶם לָשׂוּם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשִׁכְנוֹ תִדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה: וַהֲבֵאתֶם שָׁמָּה עֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעְשְׂרֹתֵיכֶם וְאֵת תְּרוּמַת יֶדְכֶם וְנִדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם וּבְכֹרֹת בְּקַרְכֶם וְצֹאנְכֶם: [דברים יב, ה-ו]

ג) אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַייָ בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מִנִּדְרֵיכֶם וְנִדְבֹתֵיכֶם לְעֹלֹתֵיכֶם וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְכֵּיכֶם וּלְשַׁלְמֵיכֶם: [במדבר כט, לט]

◆

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

חשק שלמה על ר"ח א) נראה דצ"ל מתוך חג הסוכות סליק. ב) לשון רבינו צ"ע דהא בעשה עובר מיד ברגל אחד. ואולי דצ"ל ואחר שעבר מועד אחד מהמועדים ולא הקריבו עובר בעשה ואם יתאחר אחר שני המועדים עובר בלאו. והדבר צ"ע. ג) כ"ה הלשון ג"כ בירושלמי פ"א דחגיגה ה"ו אבל עש"ה וצ"ל תחוגו אותו והוא קרא דויקרא כ"ג הנאמר גבי חג הסוכות.